

TÜRK MEDENÎ KANUNUNDA MİRAS HUKUKUNUN ESASLARI (II)

(Evvelki sayıdan devam)

Prof. Dr. Şakir BERKİ

Fevkal'âde ikamede namzede intikal, ya ilk lehdarın ölümü veya muayyen bir müddetin sonunda vâki olur : A, B yi mirascı nasb etmiş, namzede intikal için müddet tâyin eylememiş ise, ilk lehdar terekeye sahip olur; fakat ölünce tereke namzede intikal eder; ölen musaleyhin mirascıları terekede hak iddia edemezler.³⁹ Tasarrufda müddet tâyin edilmiş ve musaleyh bu müddetden evvel ölmüş ise, mirascıları, namzede teminat⁴⁰ göstermek şartıyla vasiyet mevzuunu müddet sonuna kadar iktisab ederler; vasiyet mallar üzerinde istifade ve intifa hakkını kullanırlar. Fakat rakabede⁴¹ hakları olmadığından, tasarrufi muameleye tâbi tutamazlar.

Müddetden evvel namzet ölür veya vasiyeti iktisab hakkını mahrumiyet sebebiyle⁴² zâyi ederse, ilk musaleyhin mirascıları vasiyet edilen şey'e nihai olarak sahip olurlar. Mûris, tasarrufda aksini kayd etmiş ve mezela namzedin müddetden evvel ölümü ha-

---

³⁹ Mirasın namzede intikali, mükellefin mirascılarının vasiyet edilen mallarda istimal ve intifa hakkı bulunmayışına, yani ikamenin müddetsiz yapılmış olması haline münhasırdır.

⁴⁰ 469 uncu madde teminatın nev'ini zikretmemiş olduğuna göre, kefalet de câizdir.

⁴¹ Müddet sonuna kadar rakabenin mukadderatı muallâktadır. Binnetice, namzet müddet sonunda vasiyet edilen şey'in nihai olarak kendisine intikal edeceğinden bahisle, henüz intikalden evvel vasiyet edilen mallarda tasarrufa ehil olduğunu iddia edemez. Zira malların ona intikali tâliki şarta bağlıdır. Bu şart, müddet bitmeden evvel manzedin ölmemesi veya vasiyeti red etmemesi veya mahrumiyet sebebiyle vasiyeti iktisabdan mahrum olmamasıdır. Md : 469.

⁴² Filhakika, yalnız kanunî veya mansup mirascı değil, muayyen mal vasiyeti lehdarı da vasiyeti iktisab ehliyetinden mahrumiyete mâruz kalabilir. Md : 520/1

linde mirascılarını veya sâirbir şahsı namzet göstermiş ise, ilk musaleyhin mirascıları, şey'e mâlik olamazlar.

Tasarrufda aksine sarahat olmadıkça, mükellef, yani ilk musaleyh, veya mirascıları teminat göstermedikçe vasiyet edilen şey kendilerine teslim edilemez.⁴³ Bu halde, veya teminat verilmiş olmasına rağmen mallar namzet aleyhine tasarruf olduğu takdirde, mirasın iadesi asliye mahkemesi tarafından temin olunur.

Madde. 471 — 472 (Fevkalâde ikamenin hükümleri) :

1) Nakil ile mükellef mirascı her hangi bir mirascı gibi miras açılır açılmaz mirası kanuen iktisap eder. Namzet de, bu mirasa, nakil ile malik olur. Tereke borçlarından mesul olan namzettir; nakil ile mükellef olan değildir. Zira rakabe veraseti, binnetice nihai ve mutak suretde mirascı namzettir. Fakat namzet ölmüş, veya mirası red etmiş ise, 469 uncu maddenin son hükmü mucibince mes'uliyet mükellef veya mirascılarına âit olur.

2) Namzet, teslim için muayyen zamanın sonunda hayatta bulunduğu takdirde, nakil ile mükellef olanın yerine geçer. Binnetice, malları mükelleften istemeye haklı olur. Namzet daha evvel ölürsa, mükellef tasarrufta aksine şart olmadıkça,⁴⁴ malları kat'i olarak iktisap eder. Binnetice terekenin borçlarından o mesul olur.^{44a}

Nakil ile mükellef olan tasarrufu yapandan evvel ölür veya mirası red eder, yahut mirasdan mahrumolursa, mallar doğrudan doğruya namezede geçer.

⁴³ Mallar arasında gayrimenkul bulunur ve sicile nakil mükellefiyeti şerh edilmiş olursa, ayrıca bunların namzede devrini garantilemek için teminata lüzum yoktur. Md : 470.

⁴⁴ Tasarrufta aksine sarahat başka bir namzede intikal şeklinde olur. Böyle bir kayıt, mütevali ikame memnuiyetine aykırı değildir. Zira bu memnuiyet, namzedin de malları başka bir namzede devri hususunda mevzuubahistir. Halbuki ihtimaldeki devir namzetden değil, ilk musaleyhden vâki olmaktadır.

^{44a} Vasiyet muayyen mal vasiyeti ise, borçlardan mes'uliyet yoktur; zira muayyen mal vasiyetinde musaleyh, mirascı değildir. Mamafih 544 nci madde hükmü mahfuzdur. Fakat bu maddedeki iade, mirascılıkdaki mesuliyet gibi değildir. Zira musaleyh kendi mameleki ile vasiyet edilen şey kıymetinde mes'ul olmadığı gibi müteselsil mes'uliyete de tâbi değildir.

VIII — Vakıf.

Madde 473 — Madde, ölüme bağlı tasarrufla tasarruf nisabının tamamının veya bir kısmının vasiyet edebileceğini kayd ediyor. Hakikatı halde bütün tereke vasiyetle vakfedilebilir; murisin hiç mahfuz hisseli mirascısı bulunmadığı vakit hal böyledir. Mahfuz hisseli mirascısı olsa bile bütün tereke üzerinden yapılan vakıf, mahfuz hisseli mirascı yahut alacaklılar tarafından tenkis dâvası⁴⁵ açılmadığı takdirde muteber olur. Devlet mahfuz hisseli mirascı olmadığından, bütün terekeyi ihtiva eden vakfa karşı tenkis dâvası açamaz; ancak sebep varsa iptal dâvası⁴⁶ açarak bütün terekenin kendisine intikalini sağlayabilir.⁴⁷

IX — Md. 474 — (Miras mukavelesi) :

Bir kimse 492 nci madde hükümlerine göre yapılacak olan miras mukavelesi ile terekenin cüz'ünü, yalnız tasarruf nisabını veya bir kısmını kendisi ile mukavele yaptığı şahsa veya üçüncü bir şahsa bırakarak onu mirascı nasp edebileceği gibi, terekeden muayyen bir malı da vasiyet edebilir. Bu sonuncu halde muayyen mal vasiyeti söz konusu olacağından, lehdar, mirascı nasp edilmiş olmaz; yalnız terekeden bu muayyen malın alacaklısı olur; binnetice bu menfaat karşılığında tereke borçlarından mirascı sıfatı ile mesul olmaz.

Miras mukavelesi, ölüme bağlı tasarruflardan olduğundan bu mukavele ile terekesinde tasarrufda bulunan kimse ölünceye kadar mallarında tasarrufa devam eder. Ancak miras mukavelesi ile üzerine aldığı taahhütlerle bağdaşmayan tasarruflarda bulunamaz; meselâ terekesinin yarısında bir şahsı mansup mirascı yapmış iken 3/4 ünde diğer bir şahsı gerek vasiyetle gerek yapacağı başka bir miras mukavelesi ile mirascı nasp edemez. Keza miras mukavelesi ile mevcut bir evini bir şahsa vasiyet etmiş ise bu evi diğer bir şahsa vasiyetle veya ikinci bir miras mukavelesi ile vasiyet edemez. Birinci tasarruf, mukavele olmayıp, vasiyet olsa idi vasiyet değişirdi. Zira son tarihli vasiyet, evvelki tarihliyi iptal eder. Halbuki tek taraflı ölüme bağlı tasarruflarda câri olan bu esas, miras mukavelesine tatbik edilemez. Zira miras mukavelesiyle muris tek taraflı irade ile rücuu mümkün olmayan bir borç altına girmiştir.

⁴⁵ 502, 513 üncü maddelerin izahına bakınız.

⁴⁶ 499-501 nci maddelerin izahına bakınız.

⁴⁷ Vakıf, Vakıf hayatda iken resmî senetle yapıldığı takdirde, mahfuz hisseli mirascı olsa bile bütün mevcudu ihtiva edebilir.

Bu itibarla madde, murisin miras mukavelesi ile kabili telif olmayan (bağdaşmayan) tasarruflara alâkadarların itiraz edebileceğini açıkça kayd etmektedir.

IX — Md. 475-477 (Mirasdan feragat)

Kimin evvel öleceği, binnetice feragat edeninmi yoksa muhtemel murisinmi yekdiğerine mirascı olacağı belli olmamakla ve henüz hak da doğmamakla beraber İsviçre ve Türk Medenî Kanunları mirasdan feragati kabul etmişlerdir.

Feragat, feragat edecek olan mirascı ile mûris arasında ve meselâ oğlu ile babası arasında yapılır. Murisin dahli olmayan feragat mukavelesi muteber değildir; Meselâ bir şahıs, bir arkadaşı ile kendisine babasından kalacak olan mirasdan feragat için mukavele yapış hükümsüzdür.⁴⁸

Feragat ivazlı yahut ivazsız olur; yani feragat eden feragate mukabil mûrisden henüz ölmeden evvel bir menfaat temin eder ve meselâ 1000 lira alabilir; yahut feragat eden mûrise ait bir ev veya tarlanın kendisine mûris henüz hayatta iken temlik edilmesini temin etmiş olabilir.⁴⁹

Feragat ivazlı ise, mukavelede aksi kabul edilmiş olmadıkça, feragat edenin haleflerine de şâildir. Yani bunlar da mirascılık sıfatını zâyî ederler Md. 475/2. şu halde, feragat ivazsız olduğu takdirde, feragat edenin mirascılarına sâri değildir; yani feragat eden evvel ölse, mirascıları, feragata rağmen sonra ölen mûrisin halefi sıfatıyla, halefiyet suretiyle mirascı olurlar.

Feragat, lehine feragat edilen mirascı iskat, mahrumiyet ilh. gibi sebeplerle mirascılık sıfatını kaybettiği takdirde feragat ivazlı olsa dahi hükümsüz olur. Binnetice feragatden bunun mirascıları da faydalanamaz.

Mirascı nasbını tazammun etmeyen alehtlak feragat halinde, feragat en yakın aslı müşterekin fûruu lehine vâki olmuş sayılır; meselâ evlâtlardan biri feragat etmiş olsa, bu feragat kardeşler lehine vâki olmuş olur; mirascı olan kardeşler feragat edilen hisseyi müsavat üzere taksim ederler. Kardeş yoksa feragat edenin hisse-

⁴⁸ Mirascılar arasında yapılan feragat de hükümsüzdür.

⁴⁹ Bu ivaz, kendisiyle feragat mukavelesi yapılan mûrisden alınır. Kayd edelim ki feragat eden, lehine feragat vâki olanlardan da ivaz alabilir. Fakat bu ivaz, mirasdan feragate tesir etmez, yani ivazı taahhüt eden mirascılar ivazı vermeseler, feragat hükümsüz olmaz.

si bunların fûruuna kalır; bunlar da yoksa, ikinci ilh. derecelerdeki mirascılara intikal etmez. Meselâ iki oğuldan biri alelîtlak, yani kim lehine feragat edildiğini zikretmeden mirasdan feragat etse, kardeşi mirascılık sıfatını kaybetse ve bir fûru bıraksa, bu fûrû murisin hayatda kalan eşi ile içtima etse, tereke 1000 lira olsa, 375 lira fûrûa ait olur; hayatda kalan eş mirascı olarak bu feragat konusu olan 375 lirada hak iddia edemez. Bu alelîtlak feragat en yakın aslı müşterekin⁵⁰ fûruu lehine yapılmış sayılır; başka mirascılara intikal etmez. Hayatda kalan eş intifa hakkını seçmiş ise, 1000 liranın yarısı olan 500 liranın rakabesi, lehine feragat edilen kardeşin fûruuna âit olur.

Feragat ivazlı olur ve tereke borca müsteğrak bulunur, yani tereke borcu mevcudundan fazla olur da mirası iktisap eden mirascılar bu borcu ödemezlerse, feragat eden ve mirascıları mürisin vefatından evvelki beş sene içinde almış oldukları ivazdan veya hâsılatından elyevm yani miras açıldığı zaman ellerinde bulunan miktar nispetinde tereke alacaklılarına karşı mes'uldürler Md : 477.⁵¹

Bu hükmün ancak ivazlı feragatde kabili tatbik olduğu açıktır.

§ 3. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN ŞEKİLLERİ MD : (478-491)

I — Md. 479 — (Resmî vasiyet) :

Sulh hâkimi, noter veya noterlik vazifesiyle mükellef sair resmî memur ve makamlar ve iki şahit huzurunda⁵² yapılan vasiyettir. Vasiyet yapmak isteyen okuma yazma biliyorsa, yetkili memura arzularını söyler, bu arzular memurlukça yazılır⁵³ vasiyetçi zapt

⁵⁰ «En yakın aslı müşterek «tâbiri» feragat edene nispetledir.

⁵¹ Bu hükmün muhtelif bakımlardan tenkide şâyardır : feragat edenin mirascılık sıfatını zâyi ettiğini kabul ettikten sonra onu tereke borçlarından mes'ul etmek doğru olmadığı gibi, mirascıların şahsen ve namahdut surette borçlardan mes'ul olduğu kabul edildiği halde, bunları tâkip suretiyle tatmin çaresi varken feragat edeni mes'uliyete iştirak ettirmek de tenkidin ikinci bir mesnedidir. Üzerinde uzun boylu durmak mümkün olan bu meselede burada bu kadar kayıpla yetinmek kâfidir.

⁵² Okuma yazma bilenlerin vasiyetinde, takrir şahitlerin öğrenmesi şart değildir.

⁵³ Noter veya sair memurun bizzat yazmasına lüzum yoktur. Başkasına da yazdırılabilir; metnin el yazısı ile olması da icap etmez; fakat el yazısı ile olsa, vasiyet hükümsüz olmaz.

edilen arzuları okur, imza eder. Resmî memur da imza ettikten sonra, vasiyet yapan, iki reşit ve mümeyyiz şahit huzurunda ve resmî memur muvacehesinde vasiyetnameyi okuduğunu ve arzularına uygun olarak tanzim edilmiş bulunduğunu beyan eder ve şahitler⁵⁴ de bu beyanın kendi huzurlarında vâki olduğunu ve vasiyetciyi tasarrufa ehil gördüklerini vasiyetname altına verecekleri şerhde belirtirler ve bu şerhi⁵⁵ imza ederler.

Okuma yazma bilenlerin vasiyetinde şahitlerin vasiyet muhtevasını bilmeleri icab etmez. Halbuki, okuma yazma bilmeyen kimşenin yapacağı resmî vasiyet muhtevasına şahitler bizzarur, şeklin icabından olarak vâkıf olurlar. Zira, 482 inci madde, memurun vasiyeti vasiyetciye şahitler önünde okuyacağını yazıyor.⁵⁶

Okuma yazma bilmeyenlerin vasiyetinde şahitler fazla olarak aynı zamanda vasiyetin kendi önlerinde memur tarafından vasiyetciye okunduğunu şerh ederler.

483 üncü madde, resmî vasiyet tanziminde memur ve şahit olarak vazife alamayacak olanları saymaktadır. Madde sarihdir.

Resmî vasiyetnamenin aslı veya tasdikli sureti tanzim eden memur tarafından muhafaza edilir. Lâkin buna riayet edilmemiş olması, yahut hifzedilen nüshanın zâyi olması mûris nezdindeki vasiyetin hükümsüzlüğü neticesini doğurmaz. Vasiyet yapan tanzim ettirdiği vasiyetden birden ziyade nüsha da alabilir.

II — Md. — 485 (el yazısı ile vasiyet) :

Vasiyetci bizzat kendi el yazısıyla de vasiyet yapabilir. Bunun müteber olabilmesi için gün ve mahal kaydının ve vasiyet münderecatının vasiyetcinin el yazısı ile olması lâzımdır.

Vasiyete gün, ay ve senenin tarih olarak yazılması, vasiyet yapanın vasiyeti yaptığı sırada ehliyetinin olup olmadığını tespit bakımından zarurî ise de vasiyetnamenin tanzim edildiği yerin yazılması Türk hukukunda lâzım ve zarurî değildir.⁵⁷

⁵⁴ Şahitlerin vasiyetciyi ötedenberi tanımış olmaları icab etmez. Zira resmî şekildeki rolleri ancak kayd edildiğinden ibarettir.

⁵⁵ Şerhin el yazısı ile olması icab etmez. Ehemmiyetli olan imzanın el yazısı ile olmasıdır.

⁵⁶ Halbuki, bizce, buna lüzum yoktur. Memur vasiyetciye şahitler olmaksızın okur, vasiyetci de şahitler huzurunda, takririn vâki olduğunu ve iradesine uygun olduğunu ifade edebilir ve bu suretle onun vasiyetine vukuf da zarurî olmazdı.

⁵⁷ 483 deki kayda rağmen hüküm böyledir. Zira İsviçrede Kanton ve Federal Hukuk farkı İsviçre için mahal kaydını zarurî kılmıştır. Bundan

El yazısı ile vasiyet için şahide lüzum yoktur; diğer vasiyet şekillerinden bu bakımdan da ayrılır.

Vasiyetname, vasiyet yapan nezdinde kalsa, ve saklanmak için sulh hâkimine veya notere yahut memura tevdi edilmemiş olsa bile yine muteberdir. Zira 485 deki tevdi keyfiyeti müteberlik için değil ihtiyatkâr olmak maksadiyledir.

Vasiyetin mutlaka Türkçe yazılması da şart değildir. Bir Türk hattâ Türkiyede yabancı lisanla veya eski yazı ile vasiyet tanzim edebileceği gibi lâtince ilh.. gibi ölü lisanlarla da vasiyet tanzim edebilir. Mahkeme bunların Türkçeye tercümesini ister.

Mücerret mühür veya musaddak mühür imza yerine geçmez; imzanın da vasiyetcinin el yazısı ile olması lâzımdır; esasen metni el yazısı ile yazan bir kimse (vasiyetçi) imzasını da bizzat atabilir.

Metnin bir kısmının el yazısıyla, diğer bazı kısımlarının daktilo ilh.. gibi âletle yazılması halinde, sarahatle müstakillen manâ çıkarılan el yazısı muteber olur, âletle yazılanlar sarîh olsa bile muteber olmaz.⁵⁸ Ancak el yazısı ile imza mevcudiyeti mutlak şarttır. Vasiyet baştan aşağı daktilo ilh.. âletle olsa ve imza el yazısıyla atılmış bulunsa, vasiyet hükümsüz olduğu gibi, başkasının el yazısı ile yazılıp, vasiyetçi tarafından imza olursa hüküm yine böyledir.

III — Md. - 486 - 488 (Şifahi vasiyet) :

486 ıncı maddedeki tahdidî olmayan mücbir sebepler yüzünden resmî ve yazılı şekilde vasiyet yapmak imkânı bulamayan şahıs, son arzularını iki reşit⁵⁹ ve mümeyyiz şahsa beyan eder; bunlar veya biri tarihi, yeri ve takrîri yazar⁶⁰ her ikisi de imzalarlar.⁶¹

başka, bazen el yazısı ile vasiyet yapan, vasiyeti yazarken bulunduğu yeri de tâyin edemeyecek durumda olabilir : Denizaltı, hattâ, uçak yolculuğunda hal böyle olabileceği gibi, savaşta, birliğini kaybetmiş ve nerede olduğunu da bilmeyen bir askerın yazılı vasiyetinde mahal kayıt aramak lüzumsuz ve el yazısıyla vasiyet hürriyetini sebepsiz takyit olur ki, kabul şayan değildir.

⁵⁸ Bir vasiyetnamenin hepsi el yazısıyla olsa, fakat muhtelif kısımları çeşitli lisanlarla yazılsa, vasiyetin tamamı müteberdir.

⁵⁹ Rüşdün her çeşidi makbuldür. Kazâî rüştle reşit olan mümeyyizler de gerek şifahi, gerek resmî vasiyetde şahit olabilirler.

⁶⁰ Yazının şahidin el yazısı ile olmasına lüzum yoktur. Mesele vasiyetcinin şifahi beyanını olduğu gibi kaydetmektir.

⁶¹ Vasiyetcinin imzası icap etmez : Filhakika vasiyetçi imza edebilecek vaziyette de olmayabilir.

Her iki şâhit vakit geçirmeden zabt edilen arzuları her hangi bir mahkemeye verirler ve hâkim huzurunda bu vasiyetin fevkalâde halde ve vasiyete ehil gördükleri vasiyetçi tarafından beyan edildiğini ifade ederler. Kendilikleirnden etmezlerse, hâkim bu hususları sorarak zabt eder. Şâhitler tahrîren zabıt imkânsızlığı olan hallerde vasiyetcinin tahrîrini mahkemeye şifahen bildirerek vasiyeti zabıtname şeklinde de tesbit ettirebilirler. Resmî vasiyetde şâhitlere âit olan hükümler, şifahî vasiyetde de aynen cârîdir.

Vasiyet yapan vazife başında bir asker ise, şâhitler mahkeme yerine teğmen veya daha üst rütbeli subaya tahrîri bildirebilirler. Usul, mahkemeye bildirmedeki gibidir.

Resmî veya tahrîri vasiyet yapma imkânı hasıl olduğu andan itibaren bir ay geçerse, şifahî vasiyet hükümsüz olur.⁶² Vasiyetçi bir aylık müddet geçmeden ölse, şifâhi vasiyet muteberdir.

Madde — 489 (Rücû ve imha) :

Vasiyet eden vasiyetinden vasiyet şekillerinden herhangi biri ile her zaman rücû edebilir. Vasiyetnameyi rücû etmemek şartı ile yapmış olsa, vasiyetnamedeki bu şart muteber olmaz. Resmî vasiyetden, yazılı veya şifahî vasiyetle dönülebileceği gibi, bu şekillerden biriyle yapılan vasiyetlerden de resmî şekilde cayılabilir.

Rücû tam veya kısmî olabilir. Her iki halde de cayma vasiyet hangi şekilde yapılırsa yapılsın, başka bir vasiyet şekli ile mümkün olabilir. Lâkin hükümsüz hâle gelmiş olan şifahî vasiyetden (Madde 488) caymaya lüzum yoktur.

Vasiyetin tâdili de üç vasiyet çeşidinden birine uymakla imkân dahilindedir : Resmî şekilde yapılan vasiyet, yine bu şekilde tâdil edilebileceği gibi, sâir vasiyet şekillerinden biri ile değiştirilebilir.⁶³

IV — Md. — 490 (Vasiyetnamenin ziyai) :

Vasiyetname kazaen zâyi olur veya bir şahsın kusuru ile ziyaa uğrarsa, münderecatı ile hükmetmeye imkân olamayacağından vasiyete itibar edilmez. Meselâ bir vasiyetnameyi mirascılar okunma-

⁶² Böyle bir vasiyet iptali mucib değil, hükümsüzdür; binnetice bu vasiyet her nasılsa tenfiz edilmiş olsa, mirascılar vasiyet konusunu haksız iktisap esaslarına göre istirdat edebilir.

⁶³ Zira B. K. Md : 12 hükmü akitlerin tâdiline dâir olup, bütün hukukî tasarruflara ve tek taraflı irade ile yapılan vasiyete tatbik olunmaz.

yacak derecede karalamış veya başka şekilde zayi etmişlerse, lehine vasiyet yapılan ispat etmek şartıyla, mirasçılardan bu fiili işleyene karşı tazminat dâvası açmaya hakkı olur. Lâkin ne mikdar tazminat isteyeceğini tâyin meselesi güçleşir; zira madde münderecatı tespit edilmeyen vasiyet hakkında tazminatdan bahsetmektedir.

V — Md. — 491 (Vasiyetlerin taaddüdü) :

Sonraki tarihli vasiyet evvelki tarihliyi hükümsüz kılar : Bir şahıs arsasını evvelâ A ya, üç gün sonra B ye vasiyet etse hal böyledir. Vasiyetcinin ölümü halinde mevcut bu iki vasiyetden B ye yapılanı tenfiz olunur. Lâkin sonraki tarihli vasiyet evvelki tarihinin tamamını iptal etmemiş ise, evvelki de sonraki tarihli ile iptal edilmemiş olan münderecatı ile infaz olunur : A, B ye iki evini ve iki tarlasını vasiyet ettikten üç gün sonra bu iki evle bir arsayı C ye vasiyet etse, B hakkındaki vasiyet ancak bir tarla için muteber olur. Lâkin ilk vasiyet miras mukavelesi ile yapılsa, bu esaslarla iptal edilemez; zira miras mukavelesi ölüme bağlı tasarruf ise de, mûrisin tek taraflı iradesiyle iptale müsait değildir.

Vasiyetle mirasçı nasbı halinde de muayyen mal vasiyetine dâir yukarıdaki esaslar aynen câridir : A, B yi tasarruf nisabının tamamına mirasçı nasb etse, dört gün sonra aynı tasarruf nisabı için C yi mirasçı nasb etse, B nin mansup mirascılığı ref edilmiş olur. Fakat C, tasarruf nisabının cüz'ü için mirasçı nasb edilse, diğer cüz'ünde B nin mansup mirascılığı devam eder.

VI — Md. — 492 - 495 (Miras mukavelesi) :

Miras mukavelesi ile bir kimse ivazlı veya ivazsız olarak terekesinin tamamını⁶⁴ veya bir kısmını⁶⁵ yahut tasarruf nisabını diğer bir şahsa⁶⁶ devreder. Bu halde bu şahıs mansup mirasçı olur. Aynı mukavele muayyen mal vasiyetini de konu edinebilir; yahut bir miras mukavelesi ile hem mansup mirascılık, hem muayyen mal vasiyeti ihdası mümkündür.

⁶⁴ Hiç mahfuz hisseli mirasçısı bulunmayan kimse, sair kanunî mirasçıları olsa bile mirasçı olmayan bir şahsı terekesinin tamamı için mirasçı nasb edebilir.

⁶⁵ Mahfuz hisseli mirasçısı olan ancak tasarruf nisabına mirasçı nasb edebilir. Fakat mahfuz hisseli mirasçılar tenkis dâvası açmaz iseler tasarruf edilen bütün tereke mansup mirascıya geçer .

⁶⁶ Hükmi şahıslar da mirasçı nasb edilebilir. Zira mirasçı nasbı mameleki tasarruftur.

Miras mukavelesi mûris bakımından dâima ivazlıdır; zira bu mukavele ile mûris, mamelekenden kıymet tasarruf etmekte, bir değer çıkarmaktadır. Mirascı nasb edilen şahıs bakımından da dâima iltizamî muameledir. Zira mansup mirascı, mirascı nasb edilmesine mukabil henüz mûris ölmeden ona bir ivaz taahhüt etmemiş olsa bile hüküm böyledir. Çünkü, mansup mirascı olmakla aynen kanunî mirascılar gibi terekenin bütün borçlarından mes'uliyeti der'uhde eder.⁶⁷ Bu itibarla her iki tarafın da reşit veya mümeyyiz olması lâzımdır Md : 450.⁶⁸

Miras mukavelesi resmî vasiyet şeklinde yapılır. Md : 492

Mukavele, izaha muhtaç olmayacak kadar sarih olan 493 ve 494 üncü maddelerdeki esaslarla vâki olur.

Miras mukavelesi ile mirascı nasb edilen veya lehine muayyen mal vasiyeti yapılan şahıs mûrisden evvel ölürse, mukavele kendiliğinden müfesihi olur. Bu halde, mukavelede aksi şart edilmiş ise, mansup mirascı veya muayyen mal vasiyeti lehdarının mûrisden ölmeden evvel edindiği menfaatin ölüm ânında mevcut olmasının iade edilmesi lâzımdır :⁶⁹

VII — Md. — 496 (tasarruf nisabının tahdidi) :

Bu madde hükmü, misaller vererek tefsire muhtaçtır : Maddeden maksat, mahfuz hisseli mirascısı yok iken, bütün terekesini veya bir kısmını vasiyet emiş olan bir kimsenin, bilâhara mahfuz hisseli mirascılara sahip olması halinde vakiyle yapılmış olan ölüm bağı tasarrufların mukadderatını tâyin etmekten ibarettir. Kanun bu hususta genel kaideyi, bu tasarrufların hükümsüz olmayıp, ancak tenkise tâbi olacağını beyan ederek koymaktadır : Hiç fûruu olmayan bir kimse bütün terekesine bir şahsı mirascı nasb etse, sonra evlilik haricinde çocuğu olsa veya evlenerek meşrû fûrua ve mahfuz hissesi olan eşe sahip olsa, bütün tereke hakkında mirascı nasbına dâir olan miras mukavelesi veya vasiyet tenkise tâ-

⁶⁷ M. Kanunda mirascı borçlardan mirasda eline geçenle değil, bütün mamelekî ile mes'uldür. Bu hususta «Mirascıların tereke borçlarından mes'uliyeti» ne dâir maddenin izahına da bakınız.

⁶⁸ Madde yalnız «rüşd»den bahsettiğine göre, her çeşit rüşdle reşit olan ve mümeyyiz de bulunan herkes, gerek mûris olarak, gerek mansup mirascı olarak miras mukavelesinde bizzat taraf olabilir.

⁶⁹ Mansup mirascı veya muayyen mal vasiyeti lehdarının mûrisden mutlaka ivaz almaları da icap etmez. Zira miras mukavelesi, mansup mirascılığın veya muayyen mal vasiyetinin yalnız mûrisin tek taraflı iradesi ile iptal edilmemesi maksadiyle de yapılmış olabilir.

bi olur; mahfuz hisseli mirascılar «müris tasarrufu yaparken kendileri mevcut olsa idi bu tasarrufu yapmazdı» şeklinde bir itiraz ile, bütün tasarrufun hükümsüzlüğünü iddia ederek terekenin tamamını iktisap edemeyecekleri gibi, mansup mirascı da vasiyet zamanında mürisin mahfuz hisseli mirascısı bulunmadığını dermeyan ederek bütün terekede veya mahfuz hisseyi aşan tereke cüz'ünde hak iddia edemez.

VIII — Md. 497-498 (Vasiyeti tenfiz memuru) :

Vasiyetçi gerek üçüncü şahsı, gerek mirascılarından birini veya birkaçını vasiyeti icra için tâyin etmiş olabilir. Vasiyetnamede bunların hak ve vazifeleri tahdîdî olarak tesbit edilmemiş ise, 498 inci maddedeki yetkileri kullanırlar.

Memura tenfiz için tâyin edildiği resmen bildirilir.⁷⁰ Haberi öğrendiği⁷¹ tarihten itibaren onbeş gün içinde memuriyeti kabul veya red eder. Bu müddet içinde sükût kabul sayılır.

Vasiyeti tenfiz memuruna vasiyetde gösterilen ücret⁷² verilir; gösterilmemiş ise, hizmetinin icab ettirdiği münasip bir ücret talep edebilir.

Vasiyeti tenfiz memurluğu kabul edilmediği takdirde, tereke hâkimi icab eden tedbirleri alır. Vasiyetnamede tenfiz memurunun mahkeme tarafından tâyin edileceği yazılı ise, mahkeme icabını yapar, aksi halde terekeyi ve vasiyet edilen emvali idare eder. Gerek hâkim, gerek vasiyetçi tarafından tâyin edilen tenfiz memuru, vasiyetde aksi yazılı değilse, bütün terekeyi ve vasiyet edilen emvali idaresi ve bunun tenfizi ile mükelleftir. Bütün tereke vasiyet edilmiş ise, memurun yetkisi bütün terekeye sâridir.⁷³

IX — Md. 499-501 (Ölüme bağlı tasarrufların iptali) :

Tasarruf ehliyetinin bulunmayışı, rızayı fesada uğratan sebeplerin mevcudiyeti, gayesi ve ihtiva ettiği şartlar itibariyle ahlâka ve kanuna aykırı olması sebebiyle gerek miras mukavelesinin, ge-

⁷⁰ İsv. M. K. Md : 517; Türk M. K. Md : 497

⁷¹ İsv. M. K. Md : 517; Türk M. K. Md : 497.

⁷² Mürisin tesbit edeceği ücret, mahfuz hisseli mirascı mevcut ise, tasarruf nisabını aşamaz; aşmış ise, tenkise tâbi olur. Tenkisi mahkeme res'en icra edemez. Zira yeni hukukumuzda tenkis dâvası ve def'i mahfuz hisseli mirascının ferdi menfaati ile ilgili olup, amme intizamı ile alakadar değildir. Sâbık hukukda keyfiyet aksinedir. Bu hususda bu Dergideki mukayeseli etüde bakınız.

⁷³ Memurun yetkisi için 498 inci madde okunmalıdır.

rek vasiyetin iptali mümkün olduğu gibi, şekle riayet edilmeden yapılmış olan tasarruflar da, asli şartlar mevcut olsa bile iptal edilebilir.⁷⁴

Bütün iptal dâvaları 501 inci maddedeki zamanaşımına tâbidir :

1) Bir senelik müruruzaman, dâvacının tasarrufu ve iptal sebebini öğrendiği andan başlar. Asıl mesele iptal sebebini öğrenilmesidir. Davacı⁷⁵ vasiyeti öğrenir fakat iptal sebebine vâkıf olmazsa, 5 senelik genel müruruzaman doluncaya kadar iptal sebebini öğrenirse dâvayı yine açabilir. İptal sebebi 5 yıllık zamanaşımının bitimine bir gün kala öğrenilse, dâvayı bu bir günde açmak zaruridir; bir yıllık zamanaşımından artık istifade edilemez. Zira madde, iptal dâvasının «her halde vasiyetnamenin açılması tarihinden beş sene geçmekle» müruruzamana uğrayacağını kayd ediyor.⁷⁶

2) Beş senelik müruruzamanın başlangıcı mirasın açıldığı tarih değil, tasarrufun usulüne göre açılmış olduğu gündür.

3) 30 senelik zamanaşımı suiniyetli dâvalılara karşı açılacak olan iptal dâvaları içindir. Kanun bu suretle suiniyeti himaye etmemek istemiştir. Bu müruruzamanın başlangıcı da, kanunda yazılı olmamakla beraber, vasiyetin açıldığı tarih olmak lâzımdır; mirasın açıldığı, yani tasarrufu yapanın öldüğü gün olamaz. Çünkü vasiyet, mirasın açıldığı gün açılmaz. Vasiyet açılmadıkça, dâvalı belli olamayacağı gibi, iptal sebebi de anlaşılabilir; binnetice dâvâ ikame etmek şerâiti sâbit olmaz.

Bir şahıs vasiyetciye, tehdit veya hile ile veya kanun ve ahlâka aykırı bir menfaat karşılığında kendisine vasiyet yaptırır, suiniyetli olacağından, buna karşı açılacak iptal dâvası 30 senelik müruruzamana tâbidir. Şurada kayd edelim ki, bu 30 senelik müddet suiniyetli musaleyhlere yapılan vasiyetin iptali için genel müruruzamandır. Binnetice, 1 senelik müruruzaman suiniyetli musaleyhler için yine câridir. Zira bu müruruzaman, iptal dâvasında özel mü-

⁷⁴ 500/2 : Şekil şartına uymayıp vasiyetnamenin tanzimine iştirak edenlere veya bunların aileleri efradına teberrû yapılmaktan ibaret ise, bütün vasiyet iptal edilmeyip, yalnız o teberrû iptal olunur.

⁷⁵ İptalde menfati olan her kanunî ve mansup mirasçı ve hattâ lehine muayyen mal vasiyet edilmiş olan kimse, hattâ mûrisin tamin edilmemiş olacakları, dâvacı olabilirler.

⁷⁶ Mamafih, zamanaşımının dolmuş olmasına rağmen açılmış olan iptal dâvasında dâvâh, yani lehine yapılan tasarruf iptal edilmek istenilen kimse, müruruzaman def'inde bulunmazsa, iptale hüküm alınabilir.

zurzamandır; madde suiniyetli musaleyh için başka özel mürurzaman kabul etmemiş olduğuna göre başka türlü hüküm câiz olmaz. Madde, 5 senelik normal genel mürurzamanı 30 seneye çıkarmakla suiniyetin himaye edilmediğini açıkca belirtilmiştir. O halde 1 senelik özel mürurzamanın suiniyetli musaleyhler hakkında da tatbik edileceği aksi halde hüsnüniyetli ve suiniyetli musaleyh arasında bir fark olamayacağı itirazı ile red edilemez. Alâkadar, 30 sene içinde iptal sebebini öğrenirse yine iptal dâvası açabilir; halbuki hüsnüniyet sahibi musaleyhe karşı iptal dâvası açabilmek için iptal sebebini azâmî 5 yıl içinde öğrenilmiş olması lâzımdır. Şu halde suiniyetin ne derece korunmadığı ve kanunun suiniyetli ve hüsnüniyetli musaleyhler arasında bu sonuncular lehine olan hareket tarzı bedihîdir.

501/2, butlanın defî suretiyle her zaman ileri sürülebileceğini kayd etmektedir : Musaleyh 5 veya 30 sene sonra hak iddia etse, alâkadarlar, yani terekenin tamamını ve vasiyet edilen kıymetleri de elinde bulunduran kanunî mirascılar mürurzaman müddetleri geçmiş olmasına rağmen butlan def'inde bulunup, bu def'i ispat etmek şartıyla vasiyetin tenfizine mâni olabilirler.

İptal dâvası, vasiyet tenfiz edildikten sonra ikame olunur. Defî ise vasiyet tenfiz edilmeden dermeyan edilir.

X — Md. 502 - 513 (Tenkis dâvası) :

İptal dâvası ile bütün tasarruf konusu terekeye iade edilir. Binnetice bir alâkalı iptal dâvası açsa, ve vasiyet iptal edilse, sâir mirascılar iptal dâvası açmamış olsalar bile, vasiyet edilen kıymetin tamamı rücû eder ve dâvâ açmamış olan mirascılar da bu kıymetden hisselerini ahrlar.⁷⁷ Halbuki tenkis dâvasının neticesinden yalnız tasarrufu hissesi nisbetinde tenkis ettiren faydalanabilir. Diğer mahfuz hisseli mirascıların da faydalanabilmeleri, her birinin tenkisi talep etmelerine bağlıdır.

İptal dâvasını mahfuz hisseli olsun olmasın her mirascı ve hatta musaleyh açabileceği halde⁷⁸ tenkis dâvası ancak mahfuz hisseye sahip mirascılar⁷⁹ tarafından açılabilir.

⁷⁷ Zira kanunda aksi tasrih edilmedikçe (Md : 500/2) butlan tecezzî etmez; yani kısmî butlan mevzu bahis olmaz. Bir mirascı butlan dâvası açsa bile, vasiyetin ancak kendi payı için iptalini isteyemez; tasarrufun tamamının iptali istenir.

⁷⁸ Bir şahıs bütün terekesinde B yi vasiyetle mirsacı nasb etse, sonra bütün tereke veya tasarruf nisabı için C yi keza vasiyet veya miras mukave-

Kayd edelim ki, mahfuz hisse, akdî de olabilir. Bir şahsın miras mukavelesi ile mirasçı nasb edilmesi halinde keyfiyet böyledir: A, tasarruf nisabının 3/4 ü için B yi mukavele ile mirasçı nasb etse, sonra tasarruf nisabının 2/4 ünü vasiyetle veya miras mukavelesi ile C ye devretse, B nin C lehine yapılan vasiyeti tasarruf nisabının 1/4 ü nispetinde tenkis ettirmeye hakkı olur.⁸⁰

Tenkis dâvâsı açmak hakkı, bu dâvâyı açacak olan mahfuz hisseli mirascının iflâsı halinde iflâs masasına ve borç ödemekten acizi halinde, aciz vesikasına⁸¹ sahip olan alacaklılarına alacakları nispetinde intikal eder.

Tenkis dâvâsı açmaya hakkı olan mirasçı, mirasdan iskat edilmiş ve iskata alacaklılarının yapacağı ihtara rağmen itiraz etmemiş olursa her alacaklının iskata alacağı nispetinde itiraz hakkı vardır. Md : 504/2. Bu halde tenkise haklı olan ancak alacağı nispetinde tenkis dermeyan edebilir;

Madde. 505 - 512.

Tasarrufu yapan vasiyetinde evvelâ tenkişin hangi tasarrufdan başlayacağını tasrih etmiş ise, o tasarruf tenkis dâvâsına konu olur. Md : 505/1. Keza mûris tarafından aksi sarih veya zımî olarak arzu edilmiş olmadıkça, muayyen şeylerin teslimi ile mükellef olan musaleyh tenkisin yalnız kendisine yapılan tasarrufdan değil bu şeylerden de yapılmasını istemeye haklıdır :

Madde — 506 : Taksim edildiği zaman kıymeti azalan muayyen şey'in değeri, tasarruf nisabını aşar ve tasarrufun tenkisi istenmiş olursa, musaleyh muhtardır : isterse tasarruf nisabı tutarını para olarak alır, dilerse, tenkisi gereken kıymet fazlalığını mahfuz hisseli mirascıya para olarak vererek şey'i kabul eder.

---

lesiyle mirasçı nasb eylese, B ye yapılan vasiyet sonraki tarihle C ye yapılanla iptal edilir. Lâkin B, C ye yapılan vasiyete karşı iptal dâvâsı açıp C lehine yapılan vasiyeti iptal ederek kendisine yapılan vasiyeti ihya edebilir.

⁷⁹ M. K. Md : 453.

⁸⁰ Filhakika, her ne kadar M. K. Md : 491 nci madde, son tarihli vasiyetin evvelki tarihliyi iptal edeceğini tasrih etmekte ise de, bu hüküm ancak vasiyetler yani mûrisin tek taraflı ölüme bağlı tasarrufları hakkında kabili tatbik olup, miras mukavelelerine tatbik edilemez. Zira mûris, mukavele ile ölüme bağlı tasarrufunda tasarruf serbestisini mukavele huku ku icabından olarak, kanuna uygun şekilde takyit etmiştir.

⁸¹ Aciz vesikasının mirasın açılmasından evvel veya sonra alınmış olmasının ehemmiyeti olmadığı gibi, ayrı tarihlerde alınmış olması da neticeyi değiştirmez.

Madde — 507 : (Ölüme bağlı olmayan teberruların tenkisi).

Tenkis yalnız vasiyet veya miras mukavelesi ile yapılan ölüme bağlı tasarruflar için söz konusu değildir. Mezkûr maddede sayılan ölüme bağlı olmayan teberrûlar da tenkis edilir. Ancak lehine teberrû yapılan hüsnüniyetli olduğu takdirde³² mirasın açıldığı gün teberrû konusundan yahut hâsılatından elinde kalmış olanla mes'uldür. Tenkise maruz kalan ivazlı miras mukavelesinin leh-darı ise, tenkis ânında bu ivazın mahsubunu, tenzilini istemek hakkına sahiptir. 509 uncu madde, müteveffa namına yapılan sigortaların da tenkise tâbi olacağını kaydediyor. Tasarruf nisabını aşan irada tahvil edilmiş olan intifa hakları da 510uncu madde gereğince tenkis edilir. 512 inci madde, ikamede de mahfuz hisseyi tecavüz eden kısmın tenkise tâbi olduğu bedahetini tekrar etmektedir.

Madde — 512 (Tenkisde tertip) :

Madde, mûris bir arzu açıklamadığı zaman, tenkisin evvelâ hangi tasarrufdan yapılacağını kayd ediyor :³³ Tenkis evvelâ ölüme bağlı tasarruflardan yapılır. Ölüme bağlı tasarruf tarihi ne olursa olsun hepsinden mütenasiben icra edilir. Fakat tasarrufu yapan aksine bir şart koymuş ise, öyle hükmedilir. Md : 505. Mahfuz hisseli mirasçı, bu tasarruflardan icra edilen tenkis sonunda mahfuz hissesini temin edemediği takdirde, en son tarihli, yani mûrisin ölümüne en yakın tarihli olandan başlamak üzere en evvel tarihli teberrudan da tenkis icra edilebilir. En son tarihli veya daha evvelki tarihli muhtelif teberrular aynı tarihte yapılmış ise, tenkis, mütenasiben icra edilir. Değer itibariyle en fazla olandan icra olunmaz.

Madde — 513 (Mürurzaman) :

Tenkis dâvâsı, mirasçılar, mahfuz hisse tecavüzünü öğrendikleri³⁴ günden itibaren bir sene ve her halde vasiyetnamelerin açıldıkları tarihten itibaren 5 sene içinde ve miras mukavelesi gibi

³² Hüsnüniyetli olmak demek, teberruun mirasçılarının hakkını ihlâl kasdiyle yapıldığını bilmemek demektir. Hile, ikrah gibi sebeplerle mûrise teberrû yaptırmış olmakta da suiniyet mevcut olduğundan, iptal mevzuubahistir.

³³ Şu halde maddedeki hüküm, âmîr olmayıp, tefsir edici hükümlerendir.

³⁴ Öğrenme, ölüme bağlı tasarrufa ittila ile mümkün olur.

sair tasarruflar⁸⁵ hakkında mirasın açılması, yani murisin ölümünden itibaren beş sene içinde açılmalıdır.⁸⁶

Bir tasarrufun iptali diğer bir tasarrufu ihya ediyorsa, mürur-zaman müddetleri, iptal kararının kesinleştiği tarihten itibaren ceryan eder : A, B ye vasiyet ettiği bir şey'i sonraki tarihle C ye vasiyet etse, C ye yapılan vasiyetin iptali ile, B ye yapılan kaideten⁸⁷ ihya olunur.

1 senelik mürurzaman özel, 5 seneliği geneldir : 5 senenin bitmesine dört gün kalarak tenkis sebebi öğrenilse, 1 senelik zaman-aşımından artık faydalanılamaz : dâvâ dört gün içinde açılmalıdır.

Her zaman tenkis def'i mümkündür : Defi, vasiyet henüz icra edilmediği vakit mevzuubahistir.⁸⁸ Bu halde tenkise haklı olan mahfuz hissenin aşıldığını öğrenmiş ve bu vukufdan itibaren özel ve genel mürurzaman geçmiş olsa, ve musaleyh de vasiyetin tenfizini bilfarz bu müddetler geçtikten sonra istese, mahfuz hisseli mirasçı tenkis def'inde bulunarak tasarrufun tenfize mâni olur.⁸⁹

Mirasdan feragat halinde tenkis hususunda 515 ve 516 ncı maddeler okunmalıdır.

Ş 4. MİRASIN AÇILMASI (MD : 517-530)

Miras, 518 inci madde de zikredilen yerde, mürisin ölümü anında açılmış olur. Miras açıldığı günde, mirascılık sıfatını kaybetmemiş olan kanunî, mansup mirasçı ile muayyen mal vasiyeti lehdarı, terekeden hakkını talep etmeye yetkilidir.⁹⁰

⁸⁵ Meselâ ölüme bağlı hibe, teberrû gibi tasarruflar.

⁸⁶ Aksi halde mürurzaman def'i ile dâvâ red ettirilir. Defi vaki olmamış ise, mürurzamanın dolmasına rağmen tenkise hükmedilir.

⁸⁷ Fakat C ye yapılan vasiyette, B ye yapılanın iptal olduğu yazılı ise artık B, C ye karşı iptal dâvâsı açamayacağı gibi B, C ye yapılan vasiyetin her hangi sair alâkalının iptal ettirmesinden faydalanarak, tenkis dâvâsı da açamaz. Fakat A, C ye yaptığı vasiyette B ye yapılanın iptaline dâir sarîh veya zumnî bir irade izhar etmemiş ise, B, C ye yapılan vasiyete karşı iptal dâvâsı açabilir. İşte «kaideten» denmiş olmasının sebebi budur.

⁸⁸ Tenkis davâsı ise, vasiyet tenfiz edildikten sonra mevzuubahistir.

⁸⁹ Defi de, mürurzaman gibi ilgili tarafından dermeyan edilecektir. Mahkeme def'ye mahal olduğuna vâkıf olsa, vasiyetin tenfize re'sen mâni olmaz. İptal dâvâlarında da hüküm böyledir. Medenî Kanunundan evvelki miras sisteminde keyfiyet aksine idi. Bu hususda bu derginin gelecek sayısındaki mukayeseli etüde bakınız.

⁹⁰ Hükmi şahıslar da mansup mirasçı olabilir. Devlet müstesna, kanunî mirasçı olamazlar. Hükmi şahsiyeti olmayan bir cemaate ve meselâ fi-

Müteveffa ile aynı zamanda ölmüş olanlar, mirascılık sıfatını kaybederler. Bundan başka, iskat, mahrumiyet, feragat ve mirası red halinde de mirascılık sıfatı zâil olur.

I — Md. 520 - 521 (Mahrumiyet) :

520 inci maddedeki sebepler varsa, mahfuz hisseli olsun olmasın, kanunî olsun mansup olsun her mirascı, hatta lehine muayyen mal vasiyet edilen şahıs, tevarüs hakkını kaybeder.

İskat yalnız mahfuz hisseli mirascılar hakkında mevzuubahis olduğu halde, mahrumiyet bütün vârisler hakkında câridir; keza iskat için vasiyette bu hususta sarahat lâzım olduğu halde, mahrumiyet kanun hükmü icabıdır. Nihayet, kısmî iskat (koruyucu iskat) mümkün olmasına rağmen, mahrumiyet bütün hisseye ve bînetice vârisliğin tamamen zevaline şâmilidir.

Mûris af edince, mahrumiyet kalmaz. Mûrisin af iradesi hayatda iken bu sebeplerin vukuundan sonra beyan edilebileceği gibi, ölüme bağlı tasarrufla da zâhir olabilir. Af şahitle de ispat olunabilir.

Mahrumiyet mahrum olanın fûruuna şâmil değildir: fûrû, mahrum olanın hissesine evvel ölmüş gibi halef olur.

Madde — 522 - 525 (Hayatda olmak şartı) :

Mirascı olabilmek için mûrisin ölümü ânında hayatda olmak lâzımdır: Birlikde ölen iki şahıs yekdiğerinin mirascısı olamaz. Her biri hakkında miras müstakilen açılır. Mûrisle aynı anda ölenin fûrûları da halefiyet suretiyle mirasa gelemezler; zira halefiyet, mûrisden evvel vefat halinde câridir; iki çocuğu olan bir baba çocuklarından biri ile uçak kazasında aynı anda ölse,⁹¹ ölen çocuğun fûruu dedelerinden mirascı olamaz; diğerk çocuk evvel ölmüş, ise, bunun fûruu dedenin terekesine sahip olur. Adalet hissini rençide eder gibi görünen bu netice, hukuk ilmi bakımından doğrudur.

İân câmi müdavimlerine, filân memleketteki Türklere ilh..., kanuna, adâba, ahlâka aykırı olmayan bir gâye için yapılmış olan teberrûlar, gayenin temini şartı ile o cemiyeti teşkil eden kimselere âit olur. Seçecekleri mümessile verilir. Gayenin temini kabul olunmazsa, teberrû vakıf addolunur, yani mirascılara âit olmaz, Md : 519.

⁹¹ Bir kazada kimin evvel öldüğü ispat edilmedikçe aynı anda ölüm karinesine itibar edilir.

Mûrisin ölümünden, hattâ bir dakika sonra ölen mirascı hakkında miras hakkı doğup, müktesep hak teşkil ettiğinden, bu mirascının fûruu bu hakka sahip olur. 522 inci madde bu bedahati de kayd etmektedir.

Lehine muayyen mal vasiyet edilen kimse evvel ölse, aksi, vasiyeti ihtiva eden tasarrufda, yani vasiyetname veya miras mukavelesinde sarîh veya zımnî şekilde yazılı olmadıkça, vasiyet edilen şey kanunî mirascılara âit olur; kanunî mirascı mahfuz hisseli olsun olmasın keyfiyet böyledir. Mirascı olarak yalnız hazine mevcut olsa hüküm keza aynıdır. Yalnız intifa hakkı mirascıları mevcut olsa, hükümde değişiklik olmaz. Bu halde vasiyet edilen şey'in rakabesi Devlete, intifa hayatları devamınca, sözü edilen mirascılara âit olur.

Mirascıların vasiyet edilen şey'e sahip olabilmeleri için, mirasa ehil olmaları, yani mahrumiyete maruz bulunmamaları yahut mirasdan feragat etmemiş olmaları gerekir. Devletin mirasdan mahrumiyeti ve feragatı söz konusu olamaz.

II — Md. 524 (Cenin) :

Henüz doğmamış çocuk, ana rahminde sağ olarak bulunduğu sâbit ise, mirascıdır. Bu itibarla 584 üncü madde, bu halde taksimin ceninin doğmasına bırakılacağını kabul etmiştir.²²

Cenin sağ doğmayacağı sâbit olursa taksimi tehire lüzum olmadığı gibi, ikiz ihtimali bulunmadığı kat'iyetle sâbit ise, taksimin tehiri bizce yine münasip olmaz. Böyle bir halde doğacak olan ceninin hissesi ayrılmak suretiyle, diğer kardeşlerin hisseleri vermek lâzımdır. Lâkin bu sureti hal, mûrisin birinci derecede ceninden başka mirascısı bulunmadığı halde nazara alınmaz, mirascı yalnız hayatta kalan eş ise, taksim bizce yine tehir olunmamak lâzımdır.

Miras açıldığı zaman henüz hayatta olmayan bir kimseyi terekenin tamamı bir cüz'ü²³ yahut tasarruf nisabının hepsi yahut muayyen bir nisbeti veya bir mal için nazmet tâyin etmek mümkündür. Böyle bir halde mûris mükellefi tâyin etmemiş ise, mirası iktisap edecek olan kanunî mirascı nakil ile mükellef olur. Binnetice ikamede nakil mükellefiyeti ile ilgili hükümlerden alâkâlı olanlar bu kanunî mirascı hakkında tatbik edilir.

²² 485 mucibince ana taksime kadar nafakaya muhtaç olursa, terekeden faydalanma hakkı vardır.

²³ Terekenin cüz'ü 1/4 2/3, 3/8 ilh gibi orantı ile ifade edilen kısmıdır ki, miras açılmadan belli olmaz.

III — Md. 526 - 530 (Gâibin mürisliği ve mirascılığı) :

Bir kimsenin gâipliğine karar verilip, bu karar kesinleştikten itibaren kanunî, mansup mirascıları veya muayyen mal vasiyet ettiği şahıs teminat⁹⁴ vermek şartı ile terekedeki hakkını alabilir. Zira gâiplik ölüme karinedir; gâibin meydana çıkma ihtimali de vardır. Beş senelik müddet terekeden hisseye veya şey'e el konulduğu, 15 seneliği ise gâipten en son haber alındığı tarihten itibaren ceryana başlar.⁹⁵

Teminat zuhur eden gâib veya terekede müraccah hakkı olanlar lehinedir. İadede zilyetlik hükümleri ceryan eder. Terekeye veya muayyen şey'e musaleyh sıfatiyle vaz'iyed edenler, hüsnüniyetli yani haklarının râcih olduğuna inanarak iktisap etmişlerse, iadede, miras sebebiyle istihkak dâvâsı için sözkonusu mürurzaman câridir.

Hayatda kalan eş, evliliğin feshine karar alsın, almasın teminat göstermek şartı ile hissesini almak imkânına sahiptir.⁹⁶

528 inci madde gâibin varisliğine dâirdir: Miras açıldığı zaman hakkında henüz gâiplik kararı verilmemekte beraber, hayatda olup olmadığı belli olmayan mirascının hissesi mahkeme tarafından idare olunur. Bu hisse teminat gösterilerek dahi gâiple birlikte mirascı olanlara⁹⁷ verilemez. Gâibin terekesine istihkak için mirascılarının gâiplik kararı almış olmaları ve 526 inci maddedeki teminatı⁹⁸ da göstermeleri şarttır.

⁹⁴ Teminat, gâipliğe ölüm tehlikesi sebebiyle karar verilmiş ise 5, uzun zaman haber alınmamak yüzünden hükmolunmuş ise 15 yıl ve her halde gâibin 100 yaşına kadar devam eder: gâipliğe bir şahıs 98 yaşında iken karar verilmiş olsa, gâipliğe karar hangi sebepten ileri gelirse gelsin, teminat iki sene devam eder.

⁹⁵ Bizce her iki müddetin başlangıcı terekeye veya şey'e vaz'ulyetlik tarihi olmak lazımdır.

⁹⁶ Zira gâiplik kararı ânında eş sıfatını muhafaza eder. Lâkin evliliğin feshini gâiplik kararı ile birlikte talep etmiş ise, gâiplik kararı ânında, yani miras açıldığı anda gâibin eşi addedilemeyeceğinden, bizce mirascı olamaz.

⁹⁷ Gâibin derecesinde başka mirascı yoksa, hâkim bütün terekeyi idare eder; ondan sonraki derecedeki mirascılar, gâibin fûruu bulundukça sırf gâibin terekesine el koymak için gâiplik kararı alamazlar. Bu hüküm gâibin hayatda kalan eşi hakkında câri değildir. Zira eş, derece mirascısı değil, her derecede ve gâibin fûruu ile birlikte de mirascıdır. O halde fûrû gibi sırf mirasa istihkak için gâiplik kararı talep edebilir.

⁹⁸ Kanun genel olarak teminatdan bahsettiğine göre, kefalet de muteberdir.

Gâibin fîruu yoksa, ana babası hayatda kalan eşle birlikte mirasçı olduğundan, ana baba ve bunların evvel ölmüş olması halinde gâibin kardeşleri, gâiplik kararı talebine haklıdır.

529 uncu madde gâibin aynı zamanda mûris ve vâris olmasına dâirdir : Gâip, hakikaten ölmüş sayılmaz, binnetice mûrisinden mirasçı olmaya haklıdır. Meydana çıkacağı da meşkûk olduğundan kendi mirasçılarını da neticesi meşkûk bir intizarda ilelebet bırakmamak için, teminat vermek şartıyla, mirasçuları da onun terekesine sahip olurlar. Ve ona intikal etmiş olan hisseyi de halefiyet suretiyle ve teminat göstermek şartı ile iktisap ederler. Lâkin eş halefiyete gelemes; yani teminat gösterse bile gâibin mûrisinden gelecek paya sahip olamaz. Her iki halde bir gâiplik kararı kâfidir : A, nakkında gâiplik kararı verilse, babası ölse, babasından mirasçı olur; hayatda kalan çocukları ve eşi de kendisinden mirasçılardır. Bunlardan birinin almış olduğu veya daha evvel başka bir ilgili tarafından alınmış olan gâiplik kararı gâibin mûrisliği ve vârisliği için kâfi olup, ayrıca bir karar gerekmez.

Madde — 530 (Hazinenin talebi ile gâipliğe hüküm) :

Hakkında gâiplik kararı alınmamış olan gaybubet halindeki kimsenin mallarını mahkeme idare eder. Bu idare 10 seneden beri devam etmiş veya gâib, 100 yaşını doldurmuş ise, başka bir ilgili gâiplik kararı talep etmemiş olduğundan, gâibin son mirasçısı olan Hazine gâipliğe karar alınmasını ister. Gâipliğe hükmedebilmek için alâkalı madde gereğince zarurî olan ilân müddeti bitmeden başka mirasçı meydana çıkmadığı takdirde, tereke Hazineye intikal eder. Hazine miras sebebiyle istihkak dâvâsı esaslarınca gâibe ve rüçhanlı mirasçılara karşı mesuldür.⁹⁹ Hazinenin 526 ıncı madde gereğince teminat vermesi de gerekmez; zira devletin dâima borç ödeyecek güçte bulunduğu ve itimada şayan olduğu mefruzdur :

§ 5. MİRASIN HÜKÜMLERİ

İhtiyati Tedbirler Md : «531 - 538»

Müteveffanın en son, yani ölüm tarihindeki ikametgâhı sulh mahkemesi, terekenin muhafazası ve terekede hak iddia edecek olanların haklarının siyaneti için, icab eden her türlü tedbiri almakla vazifelidir : Terekenin mühürlenmesi, defter tutmak, idare etmek ve vasiyetnameleri açmak bu vazifeler zümresindedir.

⁹⁹ Kanun bu mes'uliyetin müddetine temas etmemiştir : İstihkak dâvâsında müruz zaman müddetlerinin bitmesine kadarki an, mes'uliyet müddeti olarak kabul edilmelidir. Md : 579 un izahına bakınız.